

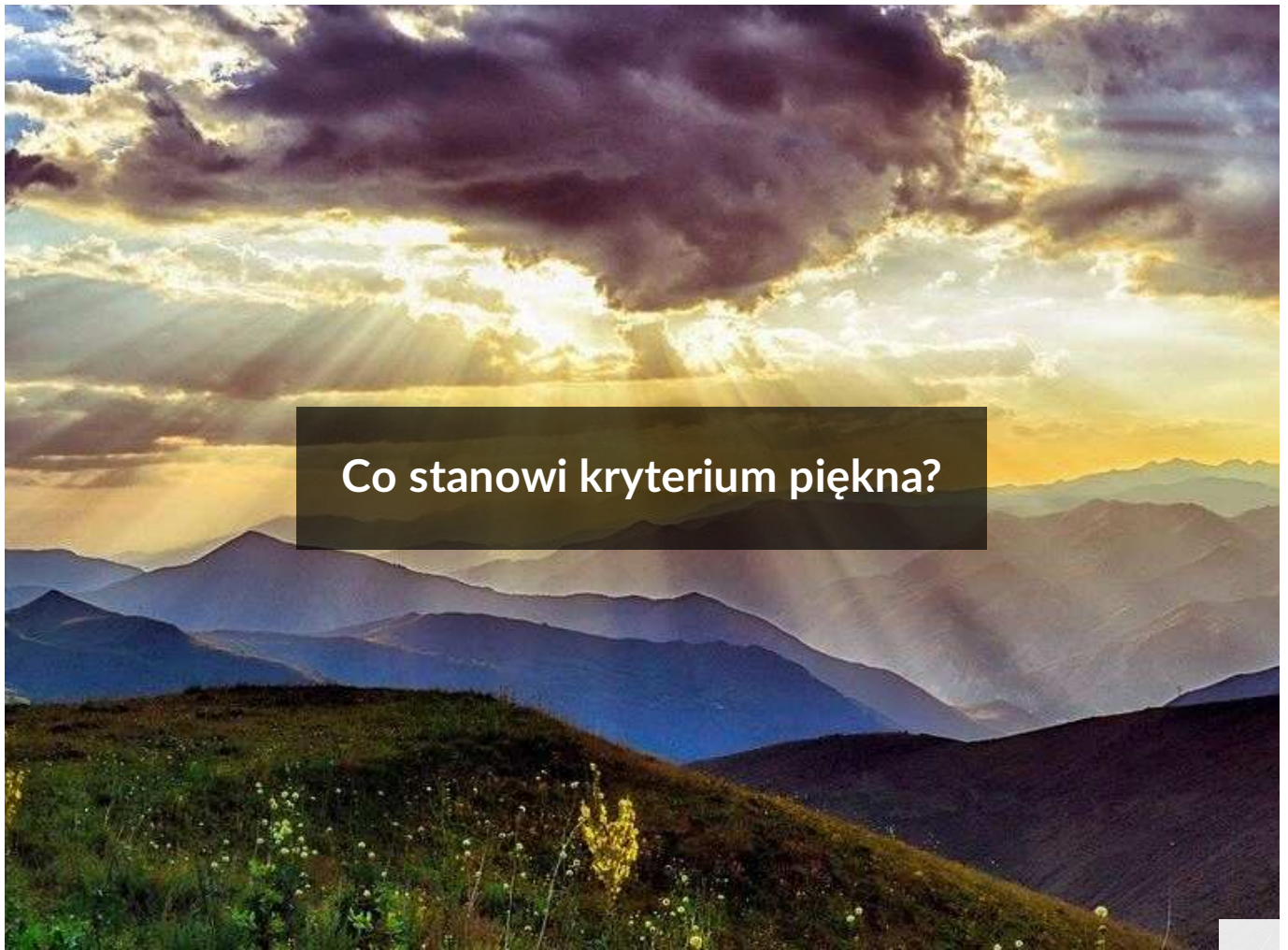

Co stanowi kryterium piękna?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Tatkiewicz Władysław, *Dzieje sześciu pojęć*, Warszawa 1988.

Co stanowi kryterium piękna?

O tym, że coś jest piękne albo że się nam podoba lub nie, mówimy w zasadzie codziennie. Od zachwycania się pięknem natury, poprzez zadowolenie ze zrobionego obiadu, aż po zwykłego „lajka” na Facebooku. Tylko w zasadzie co stanowi kryterium piękna w jego naukowym czy filozoficznym znaczeniu? Jak wyznaczano kanony piękna na przestrzeni lat? A przede wszystkim – czym jest piękno?

Twoje cele

- Zdefiniujesz estetykę.
- Poznasz różne kryteria piękna.
- Zdefiniujesz pojęcia *katharsis* i *mimesis*.
- Określisz, czym jest sztuka.

Przeczytaj

Czym jest estetyka?

Estetyka należy do sześciu klasycznych [dyscyplin filozoficznych](#), a więc tych dziedzin ludzkiej wiedzy, które nie usamodzielniały się jako nauki od filozofii niezależne. Estetyka, etyka, aksjologia, gnoseologia (zwana też [epistemologią](#)), antropologia filozoficzna i metafizyka (zwana też ontologią) tworzą więc filozofię szeroko rozumianą, a każda z nich stawia odmienne pytania i bada rzeczywistość na własny, oryginalny sposób.

Nazwa „estetyka” wywodzi się od greckiego *aisthetikos* oznaczającego zmysłowe przeżywanie czegoś. Intuicyjnie wiemy, że jest nauką poświęconą zagadnieniu piękna (i innych wartości estetycznych, takich jak: brzydota, kicz, tragizm, komizm, wzniosłość itp.). Nie nazywamy jej jednak „kallistyką”, a więc nauką o *kallos*, czyli tym, co piękne, gdyż chodzi nam nie tylko o same wartości estetyczne, lecz także o to, jak przeżywa je człowiek jako istota wrażliwa. Nazwa ta pochodzi zresztą nie od antycznych Greków, lecz z pracy *Aesthetica*, autorstwa Alexandra Gottlieba Baumgartena (1714–1762). Był to niemiecki filozof, który zaproponował termin „estetyka”, rozumiejąc pod nim pewien szczególny rodzaj epistemologii – takiej, która zajmuje się m.in. zagadnieniami piękna oraz tego, jak jest ono odkrywane, doświadczane i badane przez człowieka.

Oczywiście fakt, że estetyka pojawiła się jako samodzielna nauka za sprawą XVIII-wiecznego niemieckiego filozofa, nie oznacza, iż jej zagadnienia nie były

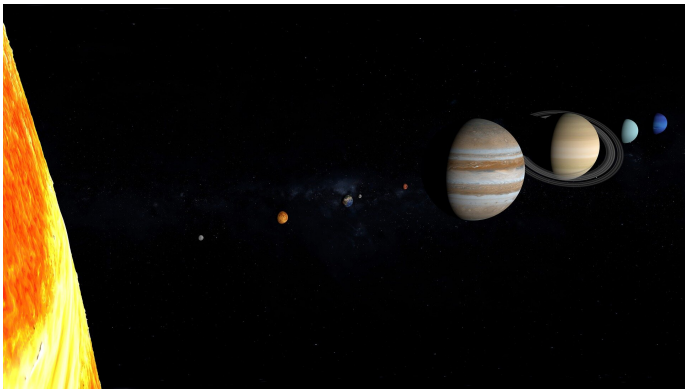
Strona tytułowa *Aesthetici* Alexandra Gottlieba Baumgartena z 1750 r.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

wcześniej badane. Rozważania na temat tego, co stanowi kryterium piękna, czy tego, jak zdefiniować sztukę, towarzyszą człowiekowi od wielu stuleci i są starsze od greckich filozofów, którzy jako pierwsi poddali je krytycznej, naukowej analizie.

Czym jest piękno?

Intuicyjnie wiemy, na czym polega fenomen piękna. Za piękne uważamy to, co swymi właściwościami wzbudza naszą sympatię, co zapewnia nam miłe wrażenia, a dzięki temu nam się po prostu podoba. Intuicje tego rodzaju mogą wpłynąć na definicje naukowe czy filozoficzne, nie mogą ich jednak zastąpić. Na przestrzeni wieków rozmaicie starano się określać, na czym polega fenomen piękna.

W myśl Wielkiej Teorii pitagorejczyków wszelkie ciała niebieskie mają kształt doskonały (kulisty) i krążą po idealnych torach (okręgach). Dotyczy to także naszej planety, gdyż pitagorejczycy matematycznie i empirycznie udowodnili, iż jest ona kulista.

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

kryterium stanowi proporcjonalność. Podobnie jest np. z pięknem ludzkiego ciała – jego symetryczna budowa, harmonijne ułożenie rysów twarzy itp. przesądzają o ludzkiej urodzie.

Do najstarszych teorii piękna należy **Wielka Teoria**, którą zaprezentowali pitagorejczycy. Jak pamiętamy, zgodnie z ich koncepcją *arche* jest liczbą. Oznacza to, że całą otaczającą nas rzeczywistość możemy poznawać i badać dzięki odkrywaniu w niej relacji geometrycznych, proporcji arytmetycznych i wszelkich relacji, o których uczy nas matematyka. Świat jest więc tworem uporządkowanym, harmonijnym, a dzięki temu – pięknym. Poznawanie i badanie świata jest więc także odkrywaniem jego piękna. Piękno polega zatem na harmonii, a jego

Wielki wkład do rozwoju zagadnień estetycznych wniósł Arystoteles, którego *Poetyka* stanowi pierwszy wyczerpujący wykład z zakresu teorii i filozofii

Pitagorejczycy, w myśl zasady, iż dźwięk jest ruchem (np. palca po strunie, powietrza przepływającego przez instrumenty dęte), obliczali długość i ton dźwięku, wprowadzając gamy, oktawy i tercje. Stwierdzili też, że ruch ciał niebieskich po firmamencie musi wytwarzać piękną, zróżnicowaną muzykę. Nie słyszymy jej jednak, gdyż gra ona stale (podobnie nie odczuwamy smaku czystej wody czy zapachu czystego powietrza).

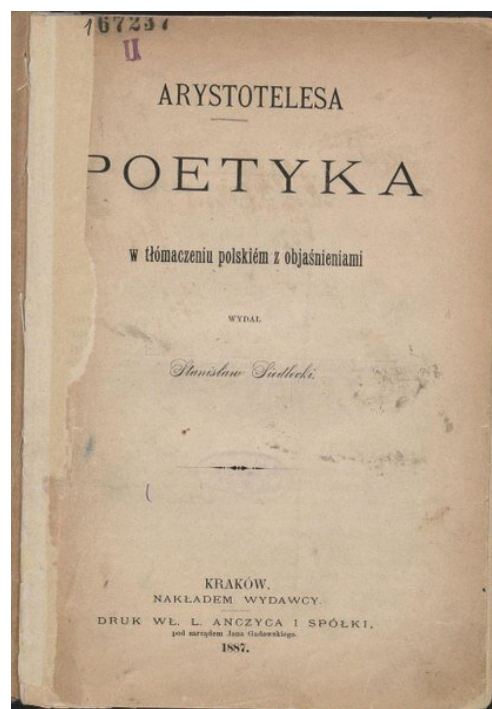
Źródło: Pikist, domena publiczna.

zaprezentowali klasyczną definicję piękna, opierającą się na pojęciach harmonii i proporcji, które wywołują w nas poczucie przyjemności. Dotyczy ona każdego możliwego przedmiotu i odnosi się do wszystkich naszych zmysłów. Nie jest to jednak jedyna definicja, a czasem można wręcz odnieść wrażenie, że w różnych epokach, nurtach sztuki, a nawet w twierdzeniach pojedynczych ludzi znajdujemy zupełnie odmienne definicje tej kategorii.

Dobrym tego przykładem jest ujęcie piękna, które zaprezentował Immanuel Kant. W myśl swojego podziału na obiektywne wartości danej rzeczy (to, jaki

literatury. W tekście tym możemy przeczytać m.in. definicję piękna. Stagiryta stwierdza, iż za piękne należy uznać to, co będąc dobre, wzbudza przyjemność. Jak widzimy, w pewien sposób włącza się tu zagadnienia etyczne (dobro) i zagadnienia estetyczne (piękno), co w kulturze antycznej Grecji było na porządku dziennym, by wspomnieć chociażby ideał [kalos-kagathos](#). Każda rzecz, którą można uznać za dobrą, jeśli budzi przyjemność, jest czymś pięknym. Każdy czyn, który oznacza realizację jakiejś cnoty i wzbudza naszą sympatię (przyjemność), jest czynem pięknym.

Możemy powiedzieć, że antyczni Grecy

Strona tytułowa polskiego wydania *Poetyki* z 1887 r. w tłumaczeniu Stanisława Siedleckiego. Tekst oryginalny powstał ok. 335 r. p.n.e., a jego celem było ukazanie

jest dany przedmiot) i subiektywne odczucia, jakie w nas wzbudza (to, jak się nam jawi dany przedmiot) filozof stwierdził, iż piękne jest to, co podoba się nam bezinteresownie. Ta krótka definicja może brzmieć nieco skomplikowanie, rozpatrzmy ją więc na kilku przykładach.

Każda matka powie, że jej dziecko jest piękne i zawsze będzie jej miło, gdy taki sam sąd usłyszysz od innych. Gdyby każda matka miała rację, to wszystkie dzieci byłyby najpiękniejsze. Podobnie każdy zakochany młodzieniec będzie się zarzekał, że obiekt jego uczuć jest najpiękniejszą osobą na świecie. Oba te przykłady łączy jedna cecha – interesowność. Pojawia się ona w przypadku przedmiotów, które, najprościej mówiąc, „chcemy mieć na własność”. Gdy mówimy o „moim dziecku”, „mojej dziewczynie”, mówimy o istotach, które w pewien sposób nam przynależą („moje” dziecko, „moja” dziewczyna), przez co nasz osąd jest czysto subiektywny, gdyż nasza interesowność wyklucza możliwość oceny obiektywnej. Nie możemy jednak – mówi Kant – „pożądać na własność” gwiazdzistego nocnego nieba, krystalicznej struktury płatka śniegu, zachodu słońca, zapachu lasu po deszczu. Są to rzeczy, które podobają się każdemu człowiekowi dokładnie w ten sam sposób, a przy tym podobają się bezinteresownie. I dlatego są piękne.

literatury („poezji”, wyrażającej się także w dramacie antycznym) jako sztuki mimetycznej (*mimesis*), czyli naśladowującej świat rzeczywisty. To właśnie w tym utworze Stagiryta opisuje jedno z kluczowych pojęć estetycznych: *katharsis*.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Czym jest sztuka?

Klasyczną definicję sztuki zaprezentował Arystoteles, który stwierdził, iż jej celem jest naśladowanie piękna świata rzeczywistego lub naśladowanie mistrzów, którzy tenże świat naśladowują. W tej definicji powtarza się kwestia naśladowania (*mimesis*), gdyż podstawowe i pierwotne odczucie piękna wynika bezpośrednio z obcowania człowieka z naturą (przyrodą), w której człowiek odnajduje wzorce piękna, przenoszone następnie na tworzony przez siebie świat (kulturę), a później wyraża w dziełach, które nie mają wartości użytkowej (sztuka). Jak pamiętamy, w myśl podziału nauk zaprezentowanego przez Stagirytę do nauk wytwórczych należą rzemiosła i sztuki piękne. Polegają one na wytwarzaniu pewnych przedmiotów, zawsze według tych samych reguł, ponadto dla obu warunkiem niezbędnym jest posiadanie pewnych umiejętności. Rzemiosła tworzą rzeczy użytkowe – zbijanie łodzi, wyrób narzędzi, stawianie pieców każdorazowo podlega tym samym zasadom i metodom. Natomiast sztuki piękne polegają na wytwarzaniu przedmiotów pięknych

(realizujących estetyczną wartość zwaną pięknem) i również podlegają pewnym konkretnym zasadom twórczym.

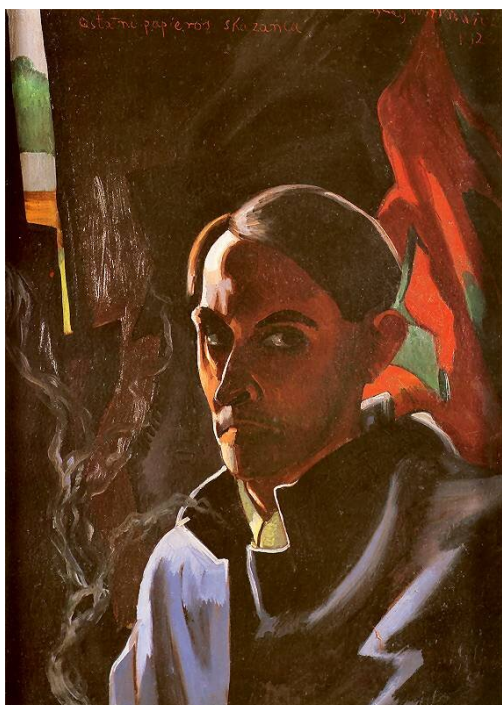

Grecki fresk *Ofiara Ifigenii* nieznanego autora obrazuje opowieść o córce Agamemnona, który miał złożyć ją w ofierze Artemidzie. Wątek ten był jednym z tematów greckich dramatów. Według Arystotelesa sztuka polega na naśladowaniu. Przykładowo poezja jest naśladownictwem, które posługuje się rytmem, słowem i melodią. Może przedstawiać ludzi lepszych (tragedia) albo gorszych od nas (komedia). Jeśli wyraża się w opowiadaniu (monologu jednej osoby), jest eposem, jeśli w dialogu kilku osób (aktorów), staje się dramatem. Jeśli staje się dramatem, to jej zadaniem jest takie naśladowanie ludzkich rozterek i emocji, aby odbiorca je odczuł, a następnie poczuł się z nich „oczyszczony” (*katharsis*). Niezależnie jednak od tego, w jakiej formie przejawia się poezja, zawsze jest aktem twórczego i radosnego naśladowania.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Fakt, że klasyczna definicja sztuki obowiązywała przez szereg stuleci, nie oznacza wcale, że sztuka zawsze była realizowana w ten sam sposób. Zmieniała się wraz z kolejnymi epokami, tak jak zmieniały się kanony piękna. Dla przykładu: grecki ideał kobiecego ciała zasadzał się na zasadach symetrii i proporcji, przy jednoczesnej krągłości kształtów. Taki wygląd świadczył o zdrowiu fizycznym i miał współgrać z pięknem duszy. Ideał renesansowy przedstawiał kobietę wysoką, o długiej szyi, wysokim czole i wielkich oczach. Z kolei barok przynosi wzorzec, który często określa się mianem „rubensowskich kształtów”. Czy fakt, że wraz z kolejnymi epokami zmieniały się kanony piękna, które spotykamy w sztuce, oznacza, że zmieniała się sama definicja sztuki? Oczywiście, że nie. Zmieniały się co najwyżej podziały na różne

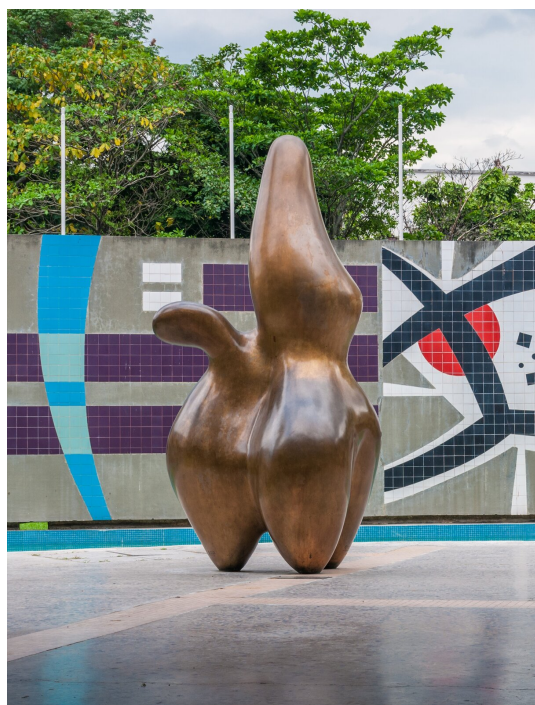
rodzaje sztuki (klasyfikacje poszczególnych jej dziedzin) czy sposoby ich uprawiania, jednak nie sama definicja tego, co od XVII w. nazywamy „sztukami pięknymi”. Przykładowo w średniowieczu spotykamy podział na „sztuki wyzwolone” (gramatyka, retoryka, algebra, geometria itp.) i „sztuki pospolite” (rzeźba, malarstwo, architektura), jednak podział ten różni się z właściwym, estetycznym rozumieniem sztuki. W średniowieczu pojęcie „sztuka” było synonimem umiejętności, przez co nie zawsze używano go w takim znaczeniu, w jakim używa go estetyka. Dla estetyki bowiem pod klasyczne rozumienie sztuki podlegają jedynie „sztuki pospolite”, a tzw. sztuki wyzwolone są sztukami, które należy rozumieć jako umiejętności – zatem nie mają nic wspólnego z poprawnie rozumianymi sztukami pięknymi.

Stanisław Ignacy Witkiewicz (Witkacy), *Autoportret 1924. Ostatni papieros skazańca*. Skrajnym przykładem zabawy formą w sztuce może być twórczość Witkacego, głoszącego ideał sztuki zwany „Czystą Formą”, w myśl którego należy dążyć do czystości formy (sprawienia, aby nie zawierała żadnej treści).

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Definicja klasyczna sztuki okazała się niewystarczająca dopiero u progu XX w. Wtedy bowiem artyści reprezentujący

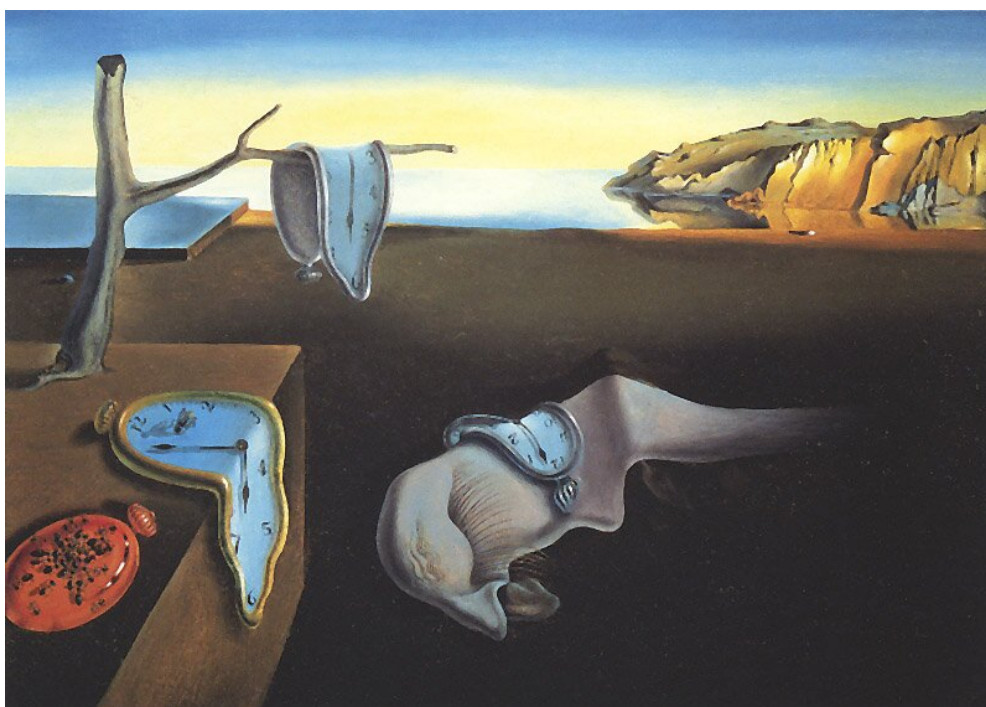

Rzeźba *Pasterz obłoków* (1953) dadaisty Hansa Arpa. **Dadaizm**, którego nazwa wywodzi się od gaworzenia niemowląt, był ruchem artystycznym i literackim XX w. Odznaczał się dążeniem do zerwania z tradycją, porzuceniem wszelkich kanonów i jak najdalej idącą swobodą twórczą. Sam styl dadaistyczny, jako wyraz upadku cywilizacji i domniemanego wyczerpania starych wartości estetycznych, z konieczności był niejednorodny. Bywa jednak interpretowany jako odmiana surrealizmu.

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC 0 1.0.

nowe nurty zrezygnowali z idei *mimesis*.

Takie konwencje jak np. **dadaizm**, **surrealizm** czy **fowizm** nie odwzorowywały już świata rzeczywistego, lecz zaczęły go konstatować, podważać, dalece wychodząc poza jego ramy, a nawet – bawić się formą. Nie chodziło już o „estetyzację rzeczywistości” (ukazanie estetycznych wartości odnajdywanych w świecie), lecz o wywołanie konkretnych przeżyć, emocji, uczuć, wrażeń. Można pokusić się o stwierdzenie, że z tej perspektywy rozwój sztuki przypomina płynne przejście od mimetyzmu do **kreacjonizmu**.

Salvador Dalí, *Trwałość pamięci* (1931). **Surrealizm (nadrealizm)** był nurtem sztuki XX w., który wyrósł ze sprzeciwu wobec starych norm i konwenansów w sztuce. Jego dążeniem było „przekroczenie” realizmu, co częstokroć owocowało tworzeniem dzieł odrealnionych, wykraczających poza przyjęte normy sztuki. Surrealiści często kreowali rzeczywistość na podobieństwo marzeń sennych, wykorzystując wszelkie reguły panujące w świecie snów. Taką tendencją w sztuce nazywamy oniryzmem.

Źródło: Flickr, domena publiczna.

Na potrzebę stworzenia nowej, współczesnej definicji sztuki odpowiedział polski historyk filozofii Władysław Tatarkiewicz:

” Władysław Tatarkiewicz

Dzieje sześciu pojęć

Sztuka jest odtwarzaniem rzeczy, bądź konstruowaniem form, bądź wyrażaniem przeżyć – jeśli wytwór tego odtwarzania, konstruowania, wyrażania jest zdolny zachwycać bądź wzruszać, bądź wstrząsać.

Źródło: Władysław Tatarkiewicz, *Dzieje sześciu pojęć*, Warszawa 1988, s. 52.

Jak widać, jest to definicja nieco szersza od klasycznej, gdyż wraz z biegiem dziejów rozszerzyło się znaczenie tego, co artyści i estetycy rozumieją pod pojęciem sztuki. Antyczne *mimesis* odpowiadałoby w tej nowej definicji jedynie pierwszemu jej członowi – „odtwarzaniu rzeczy”. Wyrażanie przeżyć jest zaś pojęciem o wiele szerszym znaczeniowo niż greckie *katharsis*, a kwestia konstruowania nowych form jest czymś, co artystom minionych wieków w ogóle nie przyszłoby do głowy.

Reasumując, w antyku sztukę (na równi z rzemiosłem) uważano za naukę wytwórczą, w średniowieczu – za intelektualne umiejętności wszelkiego rodzaju, w oświeceniu odróżniono działalność artystów od działalności naukowców i rzemieślników poprzez doprecyzowanie pojęcia („sztuki piękne”). Przez te wszystkie epoki, aż do wieku XX, chcąc oddać istotę działalności artystycznej, przytaczano klasyczną definicję autorstwa Arystotelesa. Dzisiaj natomiast definiuje się sztukę jako artystyczną działalność, która ma na celu albo odtwarzanie rzeczywistości, albo konstruowanie nowych form, albo wyrażanie uczuć i emocji, by móc nas zachwycać, wzruszyć czy wzbudzić silne emocje.

Słowniczek

dziedziny filozoficzne

poszczególne domeny filozofii składające się na filozofię ogólnie rozumianą; historycznie pierwszy podział na dyscypliny filozoficzne przedstawił Arystoteles, choć już w jego czasach znany był inny, zaproponowany przez szkoły hellenistyczne (stoików, epikurejczyków i sceptyków), dzielący filozofię na: etykę, logikę i fizykę; obecnie mówi się o sześciu klasycznych dyscyplinach filozoficznych, a więc tych dziedzinach wiedzy, które nie stały się niezależnymi naukami (są to: etyka, estetyka, epistemologia, aksjologia, metafizyka, ontologia); oprócz nich uprawiane są filozofie dedykowane poszczególnym naukom szczegółowym (np. filozofia prawa, filozofia historii) oraz konkretne dziedziny

filozoficzne, dedykowane różnym naukom (np. etyka lekarska, moralność medycyny)

fowizm

(fr. *Les Fauves* – dzikie zwierzęta, drapieżniki) kierunek w malarstwie francuskim początku XX w. o bardzo żywej i oderwanej od rzeczywistości kolorystyce dzieł

epistemologia

(gr. *episteme* – wiedza i *logos* – nauka) jedna z sześciu klasycznych dyscyplin filozoficznych (obok etyki, estetyki, aksjologii, antropologii filozoficznej i metafizyki), które nigdy nie wyodrębniły się z filozofii jako autonomiczne nauki; bada, w jaki sposób zachodzą procesy poznawcze, na czym polega percepcja, weryfikuje prawdziwość sądów dotyczących rzeczywistości; zwana jest również gnoseologią (gr. *gnosis* – poznanie) lub teorią poznania, gdyż „poznanie” i „poznawanie” są jej centralnymi pojęciami

kalos-kagathos

(gr. *kalos kagathos* – piękny [i] dobry) grecki ideał człowieka, łączący w sobie piękno zewnętrzne i wewnętrzne, tzn. idealne ciało z cudowną duszą; oznaczał połączenie piękna i dobra w myśl przekonania głoszącego, że to, co piękne, jest dobre, a to, co dobre, musi być piękne; idea typowa dla greckiego rozumienia rzeczywistości, dziś już nieuznawana za słuszną, znamy bowiem osoby piękne z wyglądu, a zepsute moralnie (historyczny Cassanova i fikcyjny Dorian Grey), a także osoby o szpetnym wyglądzie, a moralnie dobre (historyczny Sokrates, fikcyjny Quasimodo)

katharsis

(gr. *katharsis* – oczyszczenie) pojęcie wprowadzone do filozofii i literatury przez Arystotelesa ze Stagiry, który opisał je w VI księdze *Poetyki*; jedno z podstawowych pojęć teorii sztuki, które oznacza stan duchowy (psychiczny) oparty na uczuciach zatrwożenia i współczucia (współodczuwania), jaki pojawia się przy przeżywaniu dzieła sztuki (zwłaszcza utworu scenicznego); jego efektem

miało być oczyszczenie z tych emocji, dzięki ich silnemu przeżyciu; warunkiem oczyszczenia jest mimetyczny świat przedstawiony

kreacjonizm

(łac. *creatio* – tworzenie) sposób przedstawiania rzeczywistości oparty na budowaniu jej według zasad i możliwości wyobraźni; strategią twórczą w takim przypadku jest zatem nie odtwarzanie, lecz – tworzenie

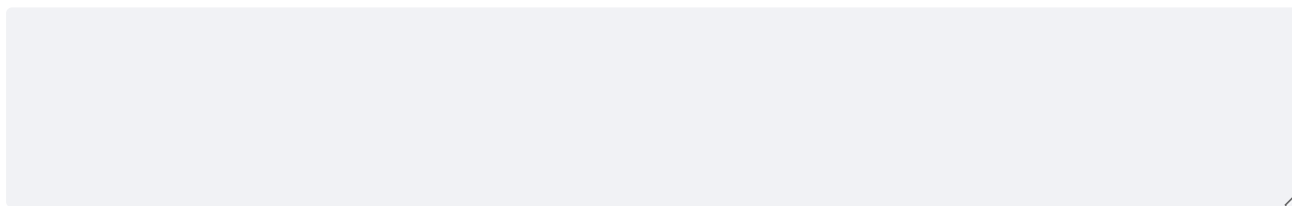
mimesis

(gr. *mimesis* – imitacja, podobieństwo) zasada naśladowania natury lub autorów naśladujących naturę w dziełach sztuki; nazwa pochodzi od Arystotelesa ze Stagiry, który opisał to zjawisko w *Poetyce*; zdaniem Stagiryty był to jedyny właściwy sposób tworzenia dzieł sztuki

Prezentacja multimedialna

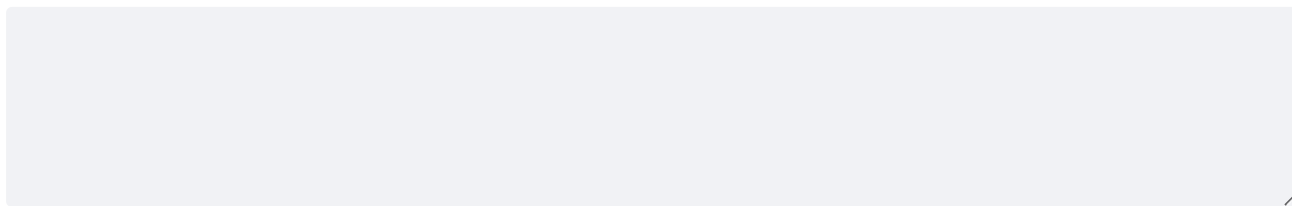
Polecenie 1

Zapoznaj się z treścią prezentacji. Przeanalizuj różnice pomiędzy subiektywnymi i obiektywnymi sędami, o których jest w niej mowa.

Polecenie 2

Zaproponuj własny przykład sytuacji, w której coś może być subiektywnie piękne, inny od tych, które pojawiają się w multimedium.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Wskaż zdanie, które nigdy nie padłoby z ust estetyka.

- Piękno jest wartością obiektywną.
- Subiektywne mniemania nie są przedmiotem rozważań estetyki.
- Piękno wyraża się w kanonach, które zmieniały się w kolejnych epokach.

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, na czym polega *katharsis*.

Ćwiczenie 5

Własnymi słowami opisz, na czym polega *kalos-kagathos*.

Ćwiczenie 6

Dlaczego mówimy o „estetyce”, a nie o „kallistyce”?

Ćwiczenie 7

Jak w średniowieczu rozumiano pojęcie „sztuka”?

Ćwiczenie 8

Poniżej znajduje się definicja sztuki, którą zaprezentował Władysław Tatarkiewicz. Zapoznaj się z jej treścią a następnie odpowiedz, dlaczego – zdaniem badacza – musiała ona zastąpić klasyczną definicję sztuki.

” Władysław Tatarkiewicz

Dzieje sześciu pojęć

Sztuka jest odtwarzaniem rzeczy bądź konstruowaniem form, bądź wyrażaniem przeżyć – jeśli wytwór tego odtwarzania, konstruowania, wyrażania jest zdolny zachwycać bądź wzruszać, bądź wstrząsać.

Źródło: Władysław Tatarkiewicz, *Dzieje sześciu pojęć*, Warszawa 1988, s. 52.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Co stanowi kryterium piękna?

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Pojęcie filozofii. Uczeń:

2) wymienia i charakteryzuje ważniejsze dyscypliny filozofii: metafizyka (ontologia), epistemologia, etyka, filozofia przyrody, antropologia filozoficzna, teologia filozoficzna, filozofia piękna i sztuki (estetyka), filozofia polityki;

XII. Początki estetyki. Uczeń:

1) objaśnia dominujące w starożytności pojęcia sztuki (jako umiejętności wytwarzania czegoś według reguł) i porównuje je z wybranym (nowożytnym lub współczesnym) pojęciem sztuki;
2) dyskutuje na temat „co stanowi kryterium piękna?” i w jego kontekście przedstawia Wielką Teorię pitagorejczyków (proporcja jako kryterium piękna);
3) omawia wybrane treści Poetyki Arystotelesa – pierwszego systematycznego dzieła z zakresu teorii i filozofii literatury: typologia sztuki poetyckiej, koncepcja tragedii, pojęcia mimēsis i katharsis (jedno zagadnienie do wyboru).

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

9. Wybrane spory estetyczne. Uczeń, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:

1) o istotę piękna (koncepcja pitagorejska – koncepcje alternatywne);
2) o istotę sztuki (koncepcja klasyczna – alternatywna definicja sztuki Władysława Tatarkiewicza).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Zdefiniujesz estetykę.
- Poznasz różne kryteria piękna.
- Zdefiniujesz pojęcia *katharsis* i *mimesis*.
- Określisz, czym jest sztuka.

Cele operacyjne. Uczeń:

- definiuje estetykę;
- określa różne kryteria piękna;
- definiuje pojęcia *katharsis* i *mimesis*;
- określa, czym jest sztuka.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- praca z multimedium.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel loguje się na platformie i na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika wyświetla stronę tytułową e-materiału. Następnie prosi wybraną osobę o odczytanie tematu lekcji oraz celów. Wspólne ustalenie kryteriów sukcesu.

2. **Dyskusja wprowadzająca.** Za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika nauczyciel sprawdza przygotowanie uczniów do lekcji. Następnie inicjuje rozmowę kierowaną na podstawie pytań zawartych we wprowadzeniu.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** W zależności od stanu przygotowania uczniów do lekcji nauczyciel prosi o indywidualne, ciche zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” lub od razu przechodzi do podziału uczniów na kilka grup, które na podstawie e-materiału układają pytania do quizu dla innych grup. Następnie nauczyciel wraz z uczniami określa zasady rywalizacji i punktowania dobrych odpowiedzi (np. gra na czas lub na liczbę poprawnych odpowiedzi). Przeprowadzenie gry w klasie. Nauczyciel lub wybrany uczeń dba o prawidłowy przebieg quizu zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami. Nauczyciel nagradza zwycięską drużynę, np. ocenami z aktywności.
2. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenie nr 4, a następnie porównują swoje odpowiedzi z kolegą lub koleżanką. Prowadzący zapowiada uczniom, że w kolejnym kroku będą rozwiązywać ćwiczenia – od najprostszych do najtrudniejszych. Każdy z uczniów robi to samodzielnie. Po ustalonym czasie wybrani uczniowie przedstawiają odpowiedzi, a reszta klasy wspólnie ustosunkowuje się do nich. Nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, dopowiada istotne informacje, udziela uczniom informacji zwrotnej.
3. **Praca z multimediami.** Nauczyciel wyświetla materiał z sekcji „Prezentacja multimedialna”, a następnie czyta polecenie nr 1. Uczniowie wykonują zadanie w parach. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udzielając uczniom informacji zwrotnej.
4. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia nr 5–8. Następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi. Nauczyciel przechodzi do sekcji „Sprawdź się”. Zapowiada uczniom, że w kolejnym kroku będą rozwiązywać ćwiczenia – od najprostszych do najtrudniejszych – i będą to robić wspólnie. Wybrana osoba czyta po kolei polecenia. Po każdym przeczytanym poleceniu nauczyciel daje uczniom określony czas na zastanowienie się, a następnie ochotnik udziela odpowiedzi. Reszta uczniów ustosunkowuje się do niej, proponując swoje pomysły. Nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, dopowiada istotne informacje, udziela uczniom informacji zwrotnej.

Faza podsumowująca:

1. Na zakończenie nauczyciel dokonuje oceny pracy wylosowanej grupy. Prosi o samoocenę uczniów dotyczącą współpracy w zespole oraz wykonanego zadania. Dokonuje oceny pracy wybranych uczniów.
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. W jaki inny sposób możesz napisać wypracowanie na zadany temat? Zaproponuj alternatywną wersję wypracowania.

Materiały pomocnicze:

- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, Warszawa 2005.
- Brudnik E., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie: przewodnik po metodach aktywizujących*, Warszawa 2010.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Prezentacja multimedialna” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach w ten sposób, żeby móc samodzielnie rozwiązać zadania.